

Що робити далі? План дій

Міркуючи про нинішній стан шкільних бібліотек, місце і роль бібліотекаря в навчально-виховній ієрархії, нещодавно повторно звернувся до двох документів, які були прийняті вже після зміни влади в Україні. Хотілося відстежити розуміння очільниками галузі та експертами значення інформаційного забезпечення школи напередодні реформ, а також місця шкільної бібліотеки як єдиного інформаційного центру в нових умовах роботи.

Пунктом 83 Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України від 7.05.2014 р. на 2014–2016 рр. передбачено розроблення Концепції розвитку бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України. Термін виконання 2014–2015 роки. У проекті Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. питання інформаційного забезпечення і функціонування шкільних бібліотек взагалі не відображено. Не можна ж серйозно сприймати наміри підключення шкіл до інтернету до 2020 року як вирішення інформаційної проблеми. Відтак перспективи поки не обнадійливі.

Уже 23 роки точаться постійні розмови, дискусії, суперечки щодо шляхів виживання шкільних бібліотек, перетворення їх в сучасні бібліотечно-інформаційні центри. З цим пов'язується пошук нових функцій бібліотеки, завдань і обов'язків бібліотекаря. Звучить багато красивих і не зовсім зрозумілих (навіть для самих авторів) слів, висловлюються пропозиції і побажання. **Але справа не рухається з місця.**

Отже, потрібно відповісти на питання «Як і яким шляхом рухатися далі?», «Яке місце має зайняти бібліотекар у майбутній освітній системі?». Питання комплексні, а тому складні. Спробую відповісти на них хоча б частково. Для цього задекларую і прокоментую кілька тез, які, на мою думку, слід покласти в основу побудови моделі інформаційного забезпечення школи. Тези стосуються трьох чинників, що визначають успіх реформування:

1) чітке формулювання мети шкільної бібліотеки як інформаційного центру і визначення головної її функції. Встановлення переважного (першочергового) пріоритету головної функції перед іншими (допоміжними);

2) правильне визначення центрального об'єкта реформаторських зусиль, робота з яким забезпечить ефективне вирішення всього комплексу завдань інформаційної роботи. Іншими словами, йдеться про діагностування своєрідного «больового місця» перетворень, лікування якого дозволить оздоровити весь організм — досягти успіху реформування;

3) наповнення посадових обов'язків бібліотекаря конкретним новітнім змістом, який відповідає головній функції бібліотеки. Навчання бібліотекаря використанню нових підходів до інформаційної роботи, засобів, інструментів і технологій — його підготовка як інформаційного працівника.

Теза 1. Не вдаючись до детальної аргументації будемо стверджувати, що головним призначенням (метою) шкільної бібліотеки, а значить і головною її функцією є **інформаційне забезпечення навчального процесу.**

Чи виконується вона сьогодні? Якщо вважати, що видача підручників, літератури, електронних носіїв з бібліотечного фонду і є інформаційним забезпеченням, то відповідь буде стверджувальною. Якщо ж у це поняття вкладати більш широкий

і глибокий зміст, то отримаємо заперечення. **Отже, найпершим нашим завданням стане нове формулювання, усвідомлене прийняття і практичне наповнення інформаційного забезпечення сучасним змістом.** Саме такого змісту і вимагають від нас сьогоднішні реалії.

Зауважу, що інші функції бібліотеки потрібно вважати підрядними і такими, що виконують допоміжну роль. Така обмовка можливо викличе багато протестів. Але, подітися нікуди, слід відважитися і прийняти вимогу часу: задля досягнення реальних результатів потрібно правильно вибудувати ієрархію бібліотечних пріоритетів і завдань.

Теза 2. Повноцінне інформаційне забезпечення навчального процесу можливе лише за наявності сучасного інформаційного фонду, створення і підтримка якого здійснюється ефективними інструментами та технологіями. Таким чином, центральним об'єктом реформування визначено **інформаційний фонд**.

Навряд чи можна вважати реформуванням встановлення в бібліотеці комп'ютера, підключення до інтернету, оволодіння навичками роботи з ІКТ — разом назвем технічною проблемою. Це безумовно важливо і необхідно. Але чи є технічна проблема головною у становленні інформаційного центру? У цьому питанні ховається небезпека помилкового визначення центрального об'єкта реформування.

Нам необхідно вже тепер рішуче і однозначно вказати на те, що вирішення технічної проблеми **не є головним і визначальним чинником для змін в бібліотеці**. Потрібно нарешті припинити тривалі «ритуальні танці» навколо технічних і пов'язаних з ними питань, які закривають собою, відсувають у тінь значно важливішу і складнішу бібліотечну проблему — **інформаційну**.

Наші погляди мають бути звернені на бібліотечний (інформаційний) фонд. Саме його відповідність сучасним вимогам визначає якість інформаційного обслуговування, а значить і забезпечує потреби учасників навчального процесу. Про інформаційний фонд в середовищі бібліотечних працівників, керівників навчальних закладів сьогодні практично не йдеться. А між тим означена проблема уже на порозі і владно про себе заявляє.

Отже, для створення інформаційного центру надважливо визначити **інформаційний фонд як центральний об'єкт реформування**, предмет зосередження уваги, зусиль і витрат. Завдання його наповнення новою інформацією має стати головною турботою керівника навчального закладу та бібліотекаря.

Теза 3. Шкільний бібліотекар у ході перетворень стає **інформаційним працівником**. Його функції, завдання, посадові обов'язки мають бути змінені, узгоджені з головними завданнями інформаційного центру та спрямовані на виконання пріоритетної роботи — інформаційного забезпечення навчального процесу.

З тези випливає, що в проектній перспективі поняття «шкільний бібліотекар» та «інформаційний працівник» не тотожні. Останнє поняття поки не усталене, незвичне для шкільного лексикону, можливо не зовсім вдале. Але зараз нас більше цікавитиме трактування його змісту. Стисло трактування можна виразити так: функції інформаційного працівника будуть більш широкими і потребуватимуть поглиблених умінь і навичок роботи з інформацією. Таким чином, функції бібліотекаря будуть включені до сфери діяльності інформаційного працівника.

Процес формування працівника нової якості буде послідовним і тривалим у часі. Труднощі полягають у тому, що рухатися вперед мусимо «впітьмах» — на-

мічений шлях ще ніхто не проходив. Це пояснюється тим, що подібні цілі перед бібліотекою (навіть зарубіжною) не ставилися. Будемо пам'ятати, що українські шкільні бібліотеки функціонують в особливих умовах всіляких обмежень і мають значно менші можливості порівняно із зарубіжними. А в малокомплектних школах повноцінне бібліотечне обслуговування практично не здійснюється.

Тому і завдання перед нашими бібліотеками мають бути іншими. Головне для нас — надолужити відставання, намагатися вийти на передній край інформаційної роботи якомога швидше. Вирішальним стане правильний вибір шляху, засобів та інструментів у просуванні до мети.

Шановні бібліотекарі!

Час розмов закінчився, прийшла пора дій. Знаємо, що багато бібліотекарів інтуїтивно відчувають потребу зрушень, шукають нових рішень. Свій вибір ми зробили. Він втілюється у проекті **«Інформаційне забезпечення загальноосвітнього навчального закладу»**.

Упродовж останніх років опрацьовується ідея централізованої підготовки інформації для потреб усіх шкіл, створюються нові змістові форми інформаційних документів, розробляються сучасні технології збору, систематизації, попереднього опрацювання і поставки інформації. Все це спрямовується на поповнення бібліотечних фондів навчальних закладів, їх постійну підтримку в актуальному стані. Таким чином, створюються сучасні інформаційні фонди, бібліотеки поступово трансформуються в інформаційні центри.

Нині наша увага переміщується в бік комп'ютерних технологій як найбільш ефективного засобу для вирішення завдань української шкільної бібліотеки, широкого і швидкого впровадження проектних рішень у практику бібліотечної роботи. Робочим інструментом стала комп'ютерна бібліотечно-інформаційна система **«Шкільна електронна бібліотека «ШБІЦ-інфо»**. У минулому році розпочався всеукраїнський експеримент з її впровадження. З початку 2015 року створюється всеукраїнська база даних навчально-методичних розробок "МЕТОДИКА". До співпраці запрошуються всі педагоги України, які виявлять бажання опублікувати свої розробки і таким чином долучитися до творчого процесу.

Враховуючи все зроблене, набутий досвід, напрацьовані технології **пропонуємо приєднуватися до нас**, разом будувати нові бібліотеки для досягнення вищих цілей освіти наших дітей. Коротко викладемо своє бачення практичних кроків, які для цього слід зробити бібліотекарю.

1. Користуючись сайтом www.libcenter.com та публікаціями в журналі детальніше ознайомитися з друкованими виданнями, які складають комп'ютерно-видавничий комплекс «Шкільна електронна бібліотека «ШБІЦ-інфо». До них відносяться «Інформаційний фонд» та «Нові надходження». Підготувати невеличку добірку матеріалів для узагальнення та інформування керівника закладу про зміст проекту.

2. Переконати керівника в необхідності вирішення проблеми інформаційного забезпечення школи та внести свої пропозиції щодо встановлення системи «ШБІЦ-інфо» в бібліотеці навчального закладу.

3. Якщо бібліотека не має свого комп'ютера, отримати допомогу керівництва у його встановленні. Бажано оснастити бібліотеку одразу 2-3 комп'ютерами.

4. У коридорі чи фойє школи забезпечити облаштування демонстраційного стенда для експозиції комплектів «Бібліотечний вісник» та «Інформаційний порадище».

5. У квітні-травні за Каталогом видань України здійснити передплату на II півріччя 2015 року журналів:

- «Інформаційний фонд» № 3/2015, (лише один випуск!), індекс 89236;
- «Нові надходження» (на півріччя), індекс 68167.

6. У липні встановити Інформаційний фонд на бібліотечний комп'ютер (комп'ютери), ознайомитися з правилами роботи. Починаючи з липня щомісячно доповнювати Інформаційний фонд періодичними випусками Нових надходжень.

7. З серпня щомісячно розміщувати експозиційні комплекти «Бібліотечний вісник» та «Інформаційний poradник» на демонстраційному стенді для ознайомлення учасників освітнього процесу з новими випусками та їх прямого використання в навчальній роботі.

8. У вересні розгорнути роботу з навчання учнів і педагогів самостійної роботи з електронною бібліотекою. Підготувати та упорядкувати внутрішкільний фонд навчально-методичних розробок своїх педагогічних працівників. Надіслати доробки для включення до всеукраїнської бази даних «МЕТОДИКА».

9. Періодично надсилати розробникам зауваження і пропозиції користувачів електронної бібліотеки щодо удосконалення її роботи.

10. Тим навчальним закладам, які виявлять бажання підключитися до активних учасників всеукраїнського експерименту і набути статусу модельного навчального закладу, пропонуємо надіслати нам заявку встановленої форми. Такі заклади надалі діятимуть за єдиною з учасниками Програмою експерименту згідно з Планом заходів з її реалізації. Відповідні документи будуть надіслані до школи відразу після отримання заявки.

Довідки можна отримати за телефонами: (044) 528-28-75, 528-22-16, 528-28-60 або електронною поштою amaslova@ifl.com.ua. Сайт в інтернеті www.libcenter.com.
Координатор проекту Анастасія Юріївна Маслова.

Запрошуємо до співпраці!

Керівник проекту

Ю.М. Зразжевський